

Beslut

efter kvalitetsgranskning av Lärande och utveckling
i fritidshemmets undervisning med inriktning mot
språk och kommunikation samt natur, teknik och
samhälle vid fritidshemmet Diamanten
vid Strandskolan i Vilhelmina kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av *Lärande och utveckling i fritidshemmets undervisning*. Granskningen av fritidshemmets undervisning har avgränsats till områdena språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle.

Syftet med granskningen är att bedöma i vilken grad undervisningen i fritidshemmen genomförs och styrs, så att den främjar elevernas utveckling och lärande inom dessa områden.

Granskningen ska besvara följande frågeställningar:

1. I vilken grad och på vilka sätt främjar undervisningen elevernas förmåga att kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften?
2. I vilken grad och på vilka sätt främjar undervisningen elevernas förmåga att utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle?
3. I vilken grad och på vilka sätt främjar rektorn undervisningen inom områdena kommunikation samt natur, teknik och samhälle?

Därutöver ska granskningen på en övergripande nivå försöka finna tänkbara förklaringar till hur olika förutsättningar kan påverka undervisningen i fritidshemmet.

Granskningen genomförs i 24 fritidshem. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Granskningen av Diamanten vid Strandskolan i Vilhelmina kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte fritidshemmet Diamanten 6 och 7 mars 2017. Besöket genomfördes av Robert Östberg och Lena Johansson. Vid besöket genomförde Skolinspektionen intervjuer med rektorn, personal och elever samt gjorde observationer av verksamheten. Därutöver har Skolinspektionen tagit del av verksamhetens dokumenterade kvalitetsarbete.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ges en beskrivning av de utvecklingsområden som framstått som mest centrala. I beslutet redovisar Skolinspektionen även sina iakttagelser, analys och bedömningar.

Bakgrundsuppgifter om fritidshemmet Diamanten vid Strandskolan

På fritidshemmet Diamanten vid Strandskolan går totalt 35 elever i åldrarna 6–12 år. Av dessa är 27 elever i åldrarna 6–9 år. Verksamheten leds av skolenhetens rektor och består av en avdelning. Fritidshemmets verksamhet bedrivs före och efter skoldagen och under lov. Det öppnar klockan 06.30 och stänger 17.30. Det bedrivs ingen undervisning vid fritidshemmet under skoldagen.

Personalens tjänstgöringsgrad i fritidshemmet omfattar 80 procent. Personaltätheten beräknat på årsarbetare uppgår till 17,5 barn per årsarbetare och 55 procent av fritidshemmets personal har genomgått pedagogisk högskoleutbildning. Enligt Skolverkets nationella statistik för 2016/2017 (genomsnittet för riket) framgår att andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning är 42 procent. Enligt samma jämförande statistik är antalet inskrivna elever per årsarbetare ¹cirka 22 elever.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen vid fritidshemmet Diamanten vid Strandskolan i Vilhelmina ger eleverna möjligheter att utveckla sina förmågor att kommunicera. Undervisningen ger eleverna möjligheter att samtala, lyssna och ställa frågor samt framföra egna tankar och åsikter. Eleverna ges även förutsättningar till läsning av böcker, både skönlitteratur och facklitteratur, men även av serietidningar. Av Skolinspektionens utredning framgår att personalen i hög grad arbetar med språkutveckling och kommunikation i undervisningen, genom att föra dialog med eleverna såväl vid planerade aktiviteter som i den spontana leken. Av utredningen framgår dock att undervisningen vid fritidshemmet behöver utvecklas vad beträffar elevernas möjlighet att få använda digitala verktyg i undervisningen, till exempel till läsning, friskrivning och till dokumentation. Fritidshemmet behöver även i högre grad diskutera möjligheter och risker med användandet av olika digitala verktyg.

¹ Med årsarbetare menas anställda som arbetar med elever omräknat till årsarbetare med hjälp av tjänstgöringsgraden.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög grad och på olika sätt ger eleverna möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om olika företeelser och samband i omvärlden. Eleverna får möta såväl en variation av

undervisningssituationer liksom olika miljöer och material. Av Skolinspektionens utredning framgår att fritidshemmet kontinuerligt genomför besök, relevanta för undervisningen, i en rad olika verksamheter. Fritidshemmet arbetar även aktivt med frågor kopplade till natur, teknik och samhälle samt ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper om miljö och hållbar utveckling. Undervisningen ger även eleverna möjlighet att möta samhällsfrågor, samt diskutera normer och reglers betydelse.

Skolinspektionen bedömer att rektorn på olika sätt leder och följer upp undervisningen vid fritidshemmet. Ett gott exempel på det är de veckovisa pedagogiska samtal rektorn håller med fritidshemspersonalen. Personalen har även förutsättningar att planera undervisningen. Skolinspektionen bedömer dock att personalen i högre utsträckning bör utgå ifrån läroplanen i sin kontinuerliga planering och uppföljning av undervisningen.

Med anledning av revideringen av läroplanen har rektorn inlett ett utvecklingsarbete som syftar till att tydligare koppla fritidshemmets planering och uppföljning av undervisningen till läroplanen. Skolinspektionen bedömer att detta arbete är angeläget. Detta för att rektorn inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, i högre grad än i nuläget, ska kunna följa upp undervisningen i fritidshemmet inom områdena kommunikation och språk samt natur, teknik och samhälle.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom de granskade områdena bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- Eleverna behöver i högre grad ges möjlighet att använda digitala verktyg i undervisningen. Detta för att de i högre utsträckning ska ges möjlighet att utveckla sina kommunikativa förmågor genom digitala uttrycksformer. Eleverna behöver även ges fler tillfällen att lyfta upp och diskutera möjligheter och risker som kan finnas med kommunikation via digitala verktyg.
- Det utvecklingsarbete som initieras av rektorn i syfte att tydligare koppla planering och uppföljning av undervisningen till läroplanen bör prioriteras. Detta för att rektorn i högre grad ska ges förutsättningar att

leda och följa upp undervisningen i fritidshemmet inom områdena kommunikation och språk samt natur, teknik och samhälle. Men även för att personalen i högre utsträckning ska utgå ifrån läroplanen i sin kontinuerliga planering och uppföljning av undervisningen.

Bedömningsområden

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften.

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, fortsättningsvis läroplanen) framgår att undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer. Dessutom ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom lek och olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Vidare framgår att undervisningen ska behandla följande centrala innehåll inom kunskapsområdet språk och kommunikation:

- *Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.*
- *Samtala om olika typer av texter.*
- *Digitala verktyg och medier för kommunikation.*
- *Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.*
- *Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och ytt- randen kan uppfattas av och påverka en själv och andra.*

Av läroplanen framgår också att förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen till stora delar ger eleverna möjlighet att utveckla sina förmågor att kommunicera. Genom undervisningen ges eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att kommunicera genom olika uttrycksformer. Framförallt genom lek och skapande, men även genom planerade aktiviteter. Utredningen visar att personalen i undervisningen, som framförallt är situationsstyrd bidrar till utvecklingen av elevernas förmåga att kommunicera, såväl genom att uppmuntra dem till kommunikation inom ramen för planerade aktiviteter som genom att stödja deras språkutveckling då de spontant leker. Vidare visar utredningen att undervisningen skapar en lärmiljö som uppmuntrar till läsning och att eleverna har tillgång till såväl litteratur som tidningar i fritidshemsmiljön.

Utredningen visar att eleverna har tillgång till, men ges sparsam möjlighet, att använda digitala verktyg och att personalen endast i viss utsträckning diskuterar möjligheter och risker med användandet av dessa. För att i högre grad stödja elevernas kommunikativa förmåga bör användandet av digitala verktyg utvecklas så att eleverna i högre grad kan använda dem för läsning, fri skrivning och till dokumentation.

Underlag för bedömning

Personalen berättar vid intervjun att de främst utgår ifrån elevernas önskemål och intressen samt yttre förutsättningar, som till exempel barngruppens storlek, då de planerar den undervisning som har till syfte att utveckla elevernas kommunikativa förmågor. De berättar vidare att läroplanen är ett centralt dokument då de planerar och att de stämmer av mot läroplanen vilka aktiviteter som eleverna behöver träna sig i. Personalen och rektorn betonar vidare att de i hög utsträckning också arbetar situationsstyrt. Utvecklingen av elevernas förmåga att kommunicera med språkliga uttrycksformer är något som är ständigt närvarande i verksamheten, framförallt i leken, och inte alltid något som planerats på förhand. Personalen framhåller att det främst är ordförståelse och elevernas ordförråd som de då övar. Vid en av observationerna som gjordes i samband med verksamhetsbesöket, där eleverna bakade pinnbröd, konstaterade en elev att dennes bröd var för tjockt. En pedagog frågade då eleven vilket adjektiv som var motsatsen till tjock, och poängterade sedan att ett tunt pinnbröd heller inte skulle smaka bra. Diskussionen fortsatte med att pedagogen berättade för eleven om betydelsen av ordet *lagom*. Vid en annan observation visade en pedagog en ögla på sin skidstav och förklarade ordets betydelse.

Personalen och rektorn berättar vid intervjun att eleverna får möta dans i undervisningen, men de framhåller särskilt musiken som en estetisk uttrycksform där eleverna tränar sin förmåga att kommunicera. Eleverna får bland annat möjlighet att spela gitarr, piano och öva sång. Av observationer av miljön framgår det att de har tillgång till ett piano och gitarrer, samt till bland annat sånghäften. Personalen berättar att skapande med olika material, och i olika tekniker, är något de i hög grad arbetar med och de uppger att de aktivt använder sig av dessa tillfällen för att träna elevernas förmåga till att kommunicera. Av observationer av miljön framgår det att det finns material för pyssel, som till exempel papper, pennor, pärlor och tyger, det finns också ett särskilt rum för skapande där eleverna bland annat kan måla. Det finns även ett utrymme för att snickra.

Av intervjuer med personal och rektorn, samt av observationer i miljön, framgår det att det finns tillgång till serietidningar och böcker, såväl skönlitteratur som facklitteratur. De flesta titlarna är på svenska, men det finns även böcker

på engelska. Av observationerna framgår att det finns utrymmen där det går att läsa i lugn och ro, något som bekräftas av eleverna vid elevintervjun. De berättar också att det finns avgränsade utrymmen i anslutning till där litteraturen finns. Personalen berättar att eleverna även tar med sig böcker ifrån skolan och att de har möjlighet att besöka skolbiblioteket när de befinner sig på fritids. Personalen berättar vid intervjun att de uppmuntrar eleverna till läsning, främst genom att föreslå olika böcker de kan läsa. De uppger även att de läser för eleverna. De böcker de läser har oftast ett värdegrundstema och vid dessa tillfällen diskuterar de sedan och reflekterar över innehållet tillsammans med eleverna. Personalen berättar att de även använder bilder i dessa diskussioner, där de till exempel kan ta fram en bild på datorn och diskutera denna med eleverna. De framhåller att dessa aktiviteter sker i helgrupp, men oftast initieras de av situationer som uppstår spontant, i till exempel leken. Vid intervjun med personalen berättar de att de arbetar med samlingar och att samlingen främst utgörs av mellanmålet. Vid dessa samlingar samtalas de med barnen. Samlingar sker även då en planerad aktivitet ska genomföras.

Personalen berättar vid intervjun att eleverna har tillgång till datorer i skolan och att eleverna får möjlighet att möta digitala verktyg i undervisningen på fritidshemmet. De beskriver att datorerna främst används i fritidshemmet på förekommen anledning, till exempel då eleverna behöver söka information eller hitta bilder. Ett exempel på detta är när personalen gemensamt med elever, som talar ett annat modersmål än svenska, söker efter betydelsen av ord på internet. Personalen berättar vidare att de medvetet valt att begränsa elevernas tillgång till främst datorer, då de upplever att eleverna redan har mycket skärmtid, såväl i skolan som i hemmet. De berättar vidare att de följaktligen använder sig sparsamt av internet, men att de vid samlingarna som sker i anslutning till måltiderna har diskuterat etikfrågor kopplade till internetanvändning och att det till exempel finns elever som inte vill vara med på bild på skolans officiella sida på Facebook.

Genom undervisningen i fritidshemmet ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle

Av läroplanen framgår att undervisningen ska bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att använda matematik för att beskriva omvärlden och lösa vardagliga problem. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Genom att eleverna får vistas i natur och

samhälle ska undervisningen också stärka deras möjligheter att ta del av ett aktivt förenings-, kultur- och friluftsliv i närmiljön. Vidare framgår att undervisningen bl.a. ska behandla följande centrala innehåll inom kunskapsområdet natur och samhälle:

- *Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder.*
- *Matematik som redskap för att beskriva vardagliga företeelser och för att lösa vardagliga problem.*
- *Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.*
- *Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.*
- *Etnicitet, könsroller, kroppsideal och konsumtion samt kritisk granskning av hur dessa företeelser framställs i medier och populärkultur.*
- *Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).*

Av läroplanen framgår också att förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen på olika sätt ger eleverna goda möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om olika företeelser och samband i omvärlden. Personalen stödjer i hög grad elevernas kunskapsutveckling inom frågor som rör natur, miljö, hållbar utveckling och matematik. Av granskningen framgår ett antal exempel där personalen identifierar situationer som uppstår i elevernas lek och använder sig av dessa i undervisningen. Av utredningen framgår att eleverna kan utveckla sin förmåga att lösa problem genom att de får arbeta med byggande och konstruktion. Eleverna ges också möjlighet att använda olika material, redskap och tekniker. Vidare använder personalen matematiska begrepp i undervisningen och eleverna stimuleras att använda matematik, framförallt i olika vardagliga situationer. Genom samlingar ges eleverna möjlighet att diskutera de regler de har på fritidshemmet. I relation till skolan och fritidshemmets värdegrund diskuterar de även frågor om normer och värderingar. Detta sker även i de spontana samtalen som uppstår med eleverna. Av utredningen framgår att fritidshemmet i hög grad genom olika besök i varierande typer av verksamheter ger eleverna möjlighet att orientera sig i närmiljö och den närliggande naturen. Undervisningen behöver dock utvecklas så att den i högre grad ger eleverna möjlighet att möta frågor som rör barns rättigheter, exempelvis barnkonventionen.

Underlag för bedömning

Personalen och rektorn berättar vid intervjun att de arbetar mycket aktivt med naturen, miljö och hållbar utveckling i undervisningen. Hela personalgruppen på fritidshemmet har genomgått en utbildning i hur de ska använda sig av naturen i undervisningen. De berättar att de har exkursioner med eleverna där de får leta efter insekter, växter och djur, detta bland annat för att de vill bidra till elevernas kunskap inom artkännedom. Av observationerna av utemiljön framgår det att det ligger en sjö i direkt anslutning till fritidshemmet. Personalen berättar att de aktivt använder sig av denna i undervisningen inom kunskapsområdet natur, teknik och samhälle. Detta stöds av de observationer som genomfördes på fritidshemmet. Vid en observation där eleverna åkte skidor på sjön berättade en pedagog för två elever om varför vatten fryser till is, hur tjock isen är och varför isen är tunnare på vissa ställen, till exempel vid olika utlopp. Personalen berättar att de aktivt arbetar med frågor kopplade till miljö och hållbar utveckling i utomhusmiljön. Bland annat hjälper eleverna till med att samla skräp i naturen och med att kompostera det matavfall som fritidshemmet genererar. De berättar även att de arbetar med återvinning och källsortering i fritidshemmet och att de går igenom med eleverna varför olika material ska separeras från varandra. Såväl rektorn som personalen berättar vid intervjuerna att de återkommande brukar besöka ett jordbruk. I samband med de besöken diskuteras bland annat hållbarhet, miljö och jordbrukets roll i samhället. Ett inslag i undervisningen är även att eleverna använder sig av naturen i de estetiska läroprocesserna, där eleverna får skapa med material de finner där.

Vid intervjun med personalen berättar de att matematiken ständigt är ett redskap i undervisningen. De upplever att de arbetar aktivt med de situationer som uppstår i leken för att stimulera eleverna att lösa olika vardagsproblem med hjälp av matematik, till exempel när de bakar eller lagar mat, men även när eleverna leker i naturen. Under observationerna när eleverna bakade pinnbröd framgår att personalen kontinuerligt interagerar med eleverna och pratar om de olika mått som används i bakningen. Vid ett tillfälle då en elev blandade i för mycket mjöl, diskuterade pedagogen med eleven om varför degen blev för hård. Vid ett annat observationstillfälle i samband med skidåkning på sjön berättade personalen att eleverna åkt 1,5 km och frågade sedan eleverna hur många meter detta innebar samt hur långt det i så fall var kvar till slutdestinationen.

Personalen och rektorn berättar vid intervjuerna att eleverna i undervisningen får möjlighet till att bygga och konstruera, såväl i utomhusmiljö som i inomhusmiljö. Av observationerna av miljön framgår det att fritidshemmet har tillgång till pedagogiskt byggmaterial, så som till exempel trä, metall, lera och material

som eleverna kan finna i naturen. Personalen berättar att det ofta uppstår spontana lärsituationer som de kopplar till att utveckla elevernas förmågor att konstruera. De exemplifierar med tillfällena då de använder sig av limpistol och ett material inte fäster. I dessa fall diskuterar de orsaken till varför vissa material inte gör det med varandra. De berättar vidare att eleverna ofta bygger med olika byggmaterial som till exempel lego och plus plus. Eleverna har också möjlighet att bygga och konstruera i trä, tyg och att de till exempel har undersökt ett kugghjul och ställt sig frågan varför det fungerar som det gör.

Personalen och rektorn berättar vid intervjuerna att de regler som finns vid fritidshemmet är gemensamma med skolan och att eleverna varit delaktiga vid framtagandet av dessa. De diskuterar även regler, normer och värderingar med eleverna. I dessa fall utgår de främst ifrån den värdegrund som gäller för såväl skolan som för fritidshemmet. De uppger att värdegrunden genomsyrar hela verksamheten och är något som de även diskuterar kontinuerligt med eleverna, både i helgrupp vid samlingar och spontant i den dagliga verksamheten. Personalen berättar vidare att de satt upp barnkonventionen på väggen i fritidshemmet, något som framgick vid inspektionen av miljön, men de uppger att de skulle kunna diskutera den mer med eleverna i samband med undervisningen.

Rektorn, personalen och eleverna berättar vid intervjuerna att de genomför ett stort antal besök i andra verksamheter inom ramen för undervisningen i fritidshemmet. Bland annat har de vid upprepade tillfällen besökt ett jordbruk och ett skogsbruk, vilket de menar såväl stödjer undervisningen i natur och teknik som i samhälle. De har även bland annat besökt museum och djurparkerna i Lycksele, Junsele och Östersund.

Rektorns styrning och ledning av undervisningen i fritidshemmet med inriktning mot områdena språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle.

Av 4 kap. 3 § skollagen (2010:800) framgår att varje huvudman systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen. Av 4 kap. 4 § skollagen framgår bl.a. att detta arbete även ska genomföras på skolenhetsnivå samt att rektorn är ansvarig för att kvalitetsarbetet genomförs.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:39) med kommentarer: Fritidshem framgår att rektorn bör se till att fritidshemmets utvecklingsområden identifieras och synliggörs i det systematiska kvalitetsarbetet. Rektorn bör vidare organisera verksamheten så att personalen i fritidshemmet ges utrymme att planera, följa upp och utveckla utbildningen samt organisera verksamheten så att den stödjer samarbetsformer och erfarenhetsutbyten mellan personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och skolan. Vidare framgår att rektorn bör anpassa gruppstorlek, personaltäthet och gruppssammansättning och då väga in faktorer såsom: elevernas ålder, personalens kompe-

tens, lokalernas och utemiljöns utformning, elever med annat modersmål än svenska, elever i behov av särskilt stöd, kontinuitet i elev- och personalgruppen samt elevernas närvarotider. Rektorn bör vidare utforma kompetensutvecklingsinsatser för personalen i fritidshemmet utifrån en kontinuerlig kartläggning och analys av verksamhetens behov.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn leder och följer upp undervisningen vid fritidshemmet. Rektorn och personal följer kontinuerligt upp och utvärderar undervisningen i fritidshemmet. Vidare bedömer Skolinspektionen att personalen ges möjlighet till såväl planering som samverkan med lärarna i skolan. Detta genom att de ingår i gemensamma arbetslag och planerar samt genomför aktiviteter tillsammans. Av utredningen framgår att framförallt rektorn, men även personalen, i högre utsträckning utifrån läroplanens syfte och centrala innehåll för fritidshemmet bör följa upp på vilka sätt och i vilken grad utbildningen främjar elevernas utveckling och lärande avseende områdena språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle. Av utredningen framgår att rektorn och personalen har påbörjat ett sådant utvecklingsarbete när det gäller såväl planering som uppföljning utifrån revideringarna av läroplanen. Det är Skolinspektionens bedömning att detta arbete bör prioriteras.

Underlag för bedömning

Rektorn berättar vid intervjun, vilket stöds av det skriftliga underlaget och ut-sagor ifrån personalen, att personalen har sex timmar planeringstid per heltid i veckan, då de gör sina egna planeringar av de aktiviteter de ska genomföra. Rektorn berättar att han strävar efter att personalen i högre grad ska planera och följa upp undervisningen tillsammans och att den behöriga personalen ska få ytterligare en timme i planeringstid. Detta främst för att bereda dem möjlighet till pedagogiskt utvecklingsarbete i verksamheten.

Rektorn berättar vid intervjun att han skapat rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på enheten. Han berättar vidare, vilket stöds av det skriftliga underlaget, att fritidshemmet omfattas av skolans systematiska kvalitetsarbete och att fritidshemsverksamheten årligen följs upp, där bland annat undervisning och lärande ingår som ett område, och där resultat sammanställs. Rektorn berättar vidare att han inte specifikt följer upp områdena språk och kommunikation respektive natur, teknik och samhälle inom ramen för det övergripande kvalitetsarbetet, utan att detta främst sker i de kontinuerliga diskussioner som förs med personalen. Rektorn berättar vidare att ambitionen, i och med revideringen av läroplanen, är att tydligare koppla den övergripande uppföljningen till syftet med utbildningen på fritidshemmet, de förmågor som eleverna ska utveckla och det centrala innehållet som undervisningen på fritidshemmet ska behandla.

Rektorn och personalen berättar att rektorn i januari 2017 inrättade något som kallas för pedagogiska samtal. Rektorn uppger att detta, utöver spontana besök i verksamheten, är ett sätt att ge kontinuerlig återkoppling till personalen. Vid de pedagogiska samtalen träffar rektorn hela fritidshemspersonalen främst för att diskutera pedagogiska frågor så som till exempel kunskapssyn och fritidshemmets uppdrag, men de går även igenom såväl den långsiktiga som den kortsiktiga planeringen, samt kontinuerligt följer upp undervisningen. Rektorn, men även personalen, berättar att de pedagogiska samtalen aktualiserades genom revideringen av läroplanen och att han upplevde ett behov av att tillsammans med personalen föra en kontinuerlig dialog kring hur detta kommer att påverka undervisningen. Vid intervjun framhåller rektorn att den största förändringen han vill åstadkomma är att planeringen och uppföljningen av undervisningen såväl inom kunskapsområdena språk och kommunikation som inom natur, teknik och samhälle i högre utsträckning ska utgå ifrån läroplanen. Rektorn menar att det tidigare funnits en tonvikt mot att planera aktiviteterna i förväg utan att i tillräcklig utsträckning relatera dem till vilka förmågor eleverna förväntas utveckla. Rektorn betonar att det är viktigt att samtliga i fritidshemspersonalen har möjlighet till att delta vid dessa tillfällen för att öka graden av gemensam förståelse för uppdraget.

Rektorn och personalen berättar att personalen i fritidshemmet ingår i arbetslag i skolan, och att de genomför pedagogiska möten tillsammans. Skola och fritidshem genomför ibland aktiviteter tillsammans. Personalen berättar att personal i skola och fritidshem ständigt för en dialog där de bland annat diskuterar förslag på innehåll och aktiviteter i fritidshemmet som kan komplettera innehållet i skolan och stärka elevernas lärande. Rektorn har även gemensamma träffar med personal i F-3:an och fritidspersonal.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 26 oktober 2017 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2016:207) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har Lena Johansson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef

Robert Östberg
Föredragande

Bilaga

Författningsstöd m.m.

Bilaga: Författningsstöd m.m.

Skollagen (2010:800)

Allmänna bestämmelser för skolväsendet som även omfattar fritidshemmet (1-5 kap.).

1 kap. Inledande bestämmelser

- Skolväsendet (1 §)
- Definitioner (3 §)
- Syftet med utbildningen (4 §)
- Utformningen av utbildningen (5-7 §§)
- Lika tillgång till utbildning (8 §)
- Likvärdig utbildning (9 §)
- Särskild hänsyn till barns bästa (10 §)
- Läroplan (11 §)

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning

- Ledningen av utbildningen (9 och 10 §§)
- Lärare och förskollärare (13 och 14 §§)
- Kompetensutveckling (34 §)
- Lokaler och utrustning (35 §)

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

- Om inte något annat anges gäller bestämmelserna i kapitlet också fritidshemmet (2 §)
- Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (3 §)

4 kap. Kvalitet och inflytande

- Systematiskt kvalitetsarbete enhetsnivå (4 §)
- Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet (5 §)
- Dokumentation (6 §)
- Allmänt om barnens och elevernas inflytande (9 §)

5 kap. Trygghet och studiero

- Bestämmelserna i 1-6 och 22-24 §§ gäller också för fritidshemmet (2 §)
- Arbetsmiljö (3 och 4 §§)

14 kap. Särskilda bestämmelser för fritidshemmet

- Utbildningens syfte (2 §)
- Erbjudande av utbildning (3 och 4 §§)
- Omfattning (5-8 §§)
- Elevgrupperna och miljön (9 §)

Skolinspektionen

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11)

1 kap. Skolans värdegrund och uppdrag

2 kap. Övergripande mål och riktlinjer

- Kunskaper (2.2)
- Ansvar och inflytande (2.3)
- Skolan och omvärlden (2.6)
- Rektors ansvar (2.8)

4 kap. Fritidshemmet

- Fritidshemmets syfte och centrala innehåll
- Centralt innehåll: Språk och kommunikation
- Centralt innehåll: Natur och samhälle

Skolverkets allmänna råd med kommentarer

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:39) med kommentarer: Fritidshem

- Rektorns pedagogiska ledarskap (4)
- Lärande i fritidshemmet (5)

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) med kommentarer: Systematiskt kvalitetsarbete - för skolväsendet

- Att styra och leda kvalitetsarbetet (1)
- Att dokumentera kvalitetsarbetet (2)
- Att följa upp resultat och måluppfyllelse (3)
- Att analysera och bedöma utvecklingsbehoven (4)